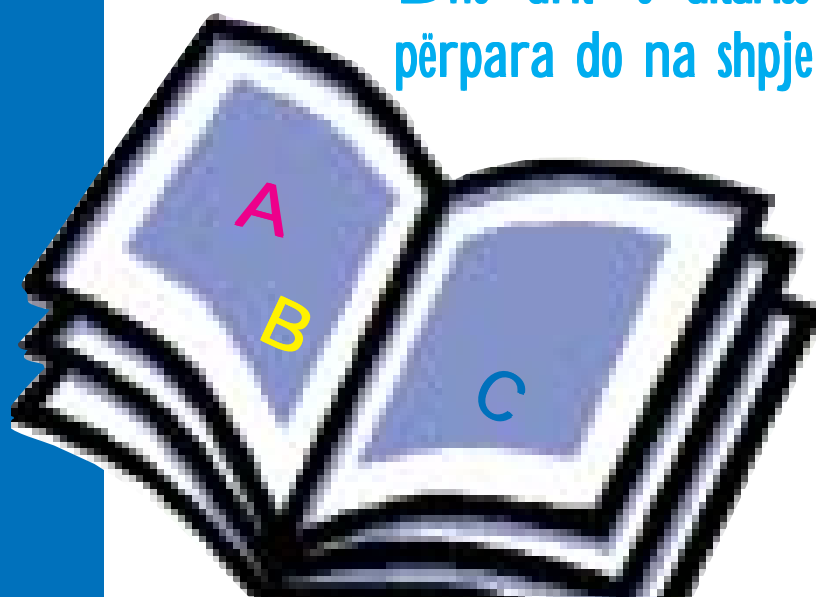

TRIBUNA SINDIKALE

Janar 2006

Dhe drit' e diturisë
përpara do na shpjerë

Editorial

KUJDES, MOS LUANI ME LIGJIN !

Gjate ketyre dhjete vjetese te fundit, qe kur u miratua Ligji nr. 7961 date 12.07.1995 " Kodi i Punes i Republikes se Shqiperise ", dhe sidomos me pemireshimet qe iu bene ne vone ketij Ligji dke reflektuar me mire kerkesat e Konventave Nderkombetare te Punes, te miratuara nga IIO, (Organizata Nderkombetare e Punes), te cilat perbejne standarde europiane dhe boterore per marredheniet e punes, edhe ne sektorin e arsimit ne Shqiperi fillloi te fomezhej dhe gradualisht pothuaj eshte konsoliduar nje praktike e mire dhe reale e partneritetit social. Kjo praktike eshte mishenar ne Kontratate Kolektive te Punes, qe jane negociuar dhe nenshkruar midis dy partnereve ligjore: Ministrise se Arsimit dhe Shkences, nga njera ane, dhe sindikatave te arsimit, FSASH e SPASH, nga ana tjetere .

Nga nje Kontrate Kolektive Pune ne tjetren, kane ardhur duke u pemireshuar e sektesuar nbi baza ligjore kushtet e punesimit te mesuesve, perfshire punesimin ne konkurs, qe eshte aplikuar e po aplikohet me sukses ne shume rrethe, vleresimi i punes se tyre, pagat e shpebliret, kushtet e punes, kriteret e transferimit dhe te largimit nga puna, etj.

Nje vend me shume rendesi zene ne Kontraten Kolektive te Punes lirithe dhe te drejtat sindikale.

Natyrisht, ne nje Kontrate Kolektive Pune te nenshkruar midis punedhensesit dhe punemarresit, pra sindikates ose sindikatave, liria sindikale dhe mbrojtja e te drejtes sindikale (Konventa nr. 87 e IIO-s) si dhe e drejta e organizimit sindikal dhe negociatave kolektive (Konventa nr. 98 e IIO-s), perbejne njeren nga pjeset me te rëndësishme te saj. Dhjet te sjellim ne vleredje te leuesit se te dy keto Konventa bejne pjese ne 10 Konventat Themelore te IIO-s dhe jane ratifikuar nga shteti yre, pra ne baze te Kushtetutes jane te detyrueshme per zbatim.

Parimet kryesore te ketyre konventave per lirithe dhe te drejtat sindikale jane perfshire edhe ne Kodin e Punes te Republikes se Shqiperise dhe ne Kontraten Kolektive te Punes.

Moeshtetur ne kete kuader ligjor solid te marredhenieve te punes, mesuesit dhe posacerisht ata qe jane anetare te te dy sindikatave nenshkruese te Kontrates Kolektive te Punes, si dhe veqintaret sindikale qendrore, rajonale e vendore, duhet ta rrijeje veten te garantuar ne punen e veqintarine e tyre profesionale e sindikale.

Por, fatekeqsisht nuk ndoh gjithnje keshtu. Nga disa Drejtori Arsimore Rajonale ose Zyra Arsimore te rretheve, ndamenen veprine qe jane ne kundarshtim te hapur me Konventat qe cituam me sipër, me Kodin e Punes dhe Kontraten Kolektive te Punes. Rastet kane qene dhe jane jo te pakta. Ne disa rrethe ato po vijne dke u shuar, por ne po pemendim ne kete shkrim veten 2-3 prej tyre. Keshtu, ish drejtoresha e Drejtorise Arsimore Rajonale te Elbasanit, pa asnje arsye dojektive, transferon nga vendi i punes sekretaren e Kryesise se Seksionit Sindikal te FSASH. Po keshtu veprroi keto dite edhe Drejtori i Zyres Arsimore te Tirojtes, i cili pa u konsultuar fare me Kryesine qendrore te FSASH, transferoi nga

nje vend pune ne nje tjetere, kryetarin e seksionit sindikal te rrethit. Me flagrant eshte rasti i Drejtorit te Zyres Arsimore te Devollit, i cili, pa marre miratimin e organit qe e ka zyedhur dhe pa asnje arsye, transferon kryetarin e seksionit sindikal te FSASH per rrethin ne nje shkolle te larget. Per te shkuar ne kete shkolle, ketij kryetarit i duhet te udhetoje, pervec pjases se rruges me automjet, edhe te pakten 2 ore ne dite me kenbe per te shkuar ne shkolle.

Ne disa rrethe te tjera ka edhe shume raste te largimit nga puna ose ulje ne detyre te mesuesve anetare te njeres sindikate apo tjetres, pa dhene asnje shpjegim, asnje arsye, megjithese punedhensi nuk mund ta beje nje gje te tille pa motivim, pa paralajmerim dhe pa respektuar kushtet e nenit 6 te Kontrates Kolektive te Punes.

Shtrojne pyetjen: Keta drejtues, qe jane ne rolin e punedhensesit, a njohin kuadrin ligjor te marredhenieve te punes, brenda te cilit ata mund dhe duhet te veprojne? Kete kuader ligjor ata jane te detyruar ta respektojne, se ata nuk mund te dalin nbi ligjin.

Mire, Konventat Nderkombetare te Punes, qe fatekeqsisht mund te mos i kene lexuar, po Kodin e Punes te Republikes se Shqiperise e Kontraten Kolektive te Punes te lidhur nbi baze e ketij Kodi, a e dijne se ku bien ? Nese e dijne, ku e marrin guximin qe i shkelin ?

Duke u kerkuar ketyre drejtuesve qe te anullojne menjehere veprimet e paligjeshme qe kane bere dhe duke i kerkuar Ministrise se Arsimit dhe Shkences qe te mbeje qendrim ndaj drejtuesve te tille, FSASH dhe SPASH, theksojne se ne keto raste mund te flitet e vepretet veten me gjuhen e Ligjit, i cili thote:

"...3. Ndalohej diskriminimi ndaj perfaqesuesve te sindikates.

4. Zgjidhja nga punedhensi e kontrates se punes per perfaqesuesit e organizates se punemarresve, pa pelqimin e kesaj organizate eshte e pavlefshme..

5. Ndryshimi i kushteve te kontrates se punes te perfaqesuesve te organizates se punemarresve mund te behet veten me pelqimin e punemarresit dhe te kesaj organizate. Punedhensi nuk mund te ndryshoje vendin e punes te perfaqesuesve te organizates se punemarresve" dmth te perfaqesuesve te sindikates. (Neni 181, pikat 3, 4, 5 te Ligjit nr. 7961 date 12.07.1995).

Me tej: " Per te garantuar te zyedhurit ne vendet drejtuese sindikale ne kryerjen e detyres se tyre, perfshire kryetarin, n/kryetarin dhe sekretarin e keshillit sindikal te rrethit, punedhensit i ndalohet t'i largoje ose transferoje ata nga puna, pa marre me pare pelqimin me shkrim te Kryesise se FSASH ose SPASH, pervec rasteve kur verehen shkelje te ligjes, kontrates kolektive ose individuale te punes".(Neni 13 pika 2 e Kontrates Kolektive te Punes).

FSASH dhe SPASH do te kerkojne me kembengulje zbatimin e ketyre dispozitave ligjore dhe te kontrates kolektive te punes dhe vënien e shkaterrëve përpara përgjegjësisë.

PERMBAJTJA

- ✓ *Editorial:*
- Kujdes, mos luani me ligjin! 2
- ✓ Ç'perfaqeson sot levizja sindikale ne arsim? 3
- ✓ Mbeshtetje e fuqishme per fuqizimin e FSASH dhe SPASH 5
- ✓ Shkolla e larte, nxenesit dhe studentet 6
- ✓ Sindikatat e arsimit per eliminimin e punes se femijeve 8
- ✓ SPASH-Realitete dhe objektiva për vitin 2006 9
- ✓ Koha e teknologjise se informimit dhe komunikimit ne shkolla 10
- ✓ Braktisja e shkolles frenohet me bashkeveprim 13
- ✓ Te reja shkencore dhe keshilla praktike 15

Kopertina e pare:

Moment nga diskutimi i draftit te Librit "Sindikatat dhe Puna e Femijeve"

Kopertina e fundit:

Nga seminari Sindikatat dhe Puna e Femijeve, zhvilluar ne Qarkun e Beratit

TRIBUNA SINDIKALE

Nr. 18, Periodike

*Botim i FSASH dhe SPASH
ADRESA: Bulevardi " Zogu i Pare "*
Pallati Ali Kelmendi, kati III,

Tel: 22 83 46

Tel & Fax: 25 65 32

Keshilli Botues:

Xhafer Dobrushit,

Bajram Kruja,

Lumturi Mataj,

Defrim Spahiu,

Petref Çelaj,

Aleks Dushi,

Stavri Liko, Kryeredaktor

Ç'PERFAQESON SOT LEVIZJA SINDIKALE NE ARSIM ?

Nga Xhafer Dobrush
Kryetar i FSASH

Ne kuadrin dhe permasat e nje artikulli per revisten " Tribuna Sindikale " eshte e vesh-tire, per te mos thene e pamundur, qe t'u jpet nje pergjigje e plote pyetjeve qe sapo parashtuam. Nuk pretendohet, gjith-ashtu, qe per secilen nga keto pyetje, si per cdo pyetje tjeter, ka vetem nje pergjigje. Por, e verteta eshte se keto pyetje, pse jo dhe shume te tjera te kesaj natyre, ekzistojne dhe behen cdo dite. Pergjigja per to nuk eshte nje ceshtje kurioziteti. Esh-te me shume nje shqet-esim, nje shqetesim i ligjshem, qe duke kerkuar pergjigje per keto pyetje, kerkohet te njihet dhe vleresohet me realisht gjendja, kerkohen mugezgjichje qe gjalle-rojne, fuqizojne me tej dhe konsolidojne levizjen sindikale ne arsim, por dhe levizjen sindikale ne pergjithesi, si nje aspekt i

- A ka kjo levizje sindikale nje strategji, ne c' sad zhvillimi eshte dhe cfare synon ajo?
- A eshte ajo nje levizje e organizuar, e qendrueshme apo spontane e rastit ?
- Si jane dhe si duhet te jene marrëdhëniet e stafëve drejtuese te dy grupimeve sindikale kryesore dhe te vetme ne arsim, FSASH e SPASH, me mesuesit e pedagoget ne pergjithesi dhe me bazen e tyre sindikale vecanerisht ?
- A funksionon dhe sa eshte efektiv dialogu dhe partneriteti social i sindikatave me Ministrine e Arsimit e Shkences dhe me Qeverine ?
- A ka perqutheje, a ecin ne nje kahje angazhimet dhe synimet strategjike te FSASH e SPASH me objektivat qe synon sot bota e qytetuar per reformimin dhe modernizimin e arsimit, duke e shpallur ate prioritar, gje qe e ka vene ne programe dhe Qeveria shqiptare ?

rendesishem dhe i paze- endesueshem per demo- kratizimin e shqerise sh- qiptare.

Le t'i kihemi pyetjes qe shtruan ne fillim. Levizja sindikale ne ar- sim eshte e organizuar, e qendrueshme apo spontane, e rastit ? Kane kaluar pothuaj 15 vjet nga koha kur ne Sh- qiperi, krahas sindikatave te profesioneve te tjera dhe te grupimeve te medha sindikale, KSSH e BSPSH, u krijuan edhe sindikatat e arsimit. Jane pikerisht po ato qe ekzis- tojne dhe funksionojne edhe sot : FSASH dhe SPASH. Me emrin e ketyre te dy sindikatave, here te njerës dhe here te tjetres, por me shume te te dyjave se bashku, jane te lidhura nje se e arrijsh- ne zgjidhjen e nevojave, kerkesave dhe interesave te mesuesve. Me levizje sindikale te fuqishme ato kane arritur qe ne fillim te pluralizmit t'i shtonin 50 perqind pagat, ndersa me greva te njepasnjeshme

nga viti 1998 deri ne vitin 2004 pagat nre arsim u dyfishuan. Jane sindikatat e arsimit ato qe u hogen mesuesve taksen e soli- daritetit, jane ato qe u dhane mesuesve nje page mujore neto te 13-te, qe garantuan per mesuesit qe dalin ne pension deri ne dy paga mujore, qe ngriten pagat ne nje kategori me te larte, duke i cvendosur mesuesit me shkolle te mesme pedagogjike apo shkolla te tjera profesio- nale per mesuesi, nga grupi i trete i tabelës se pagave ne te dytin, etj. Pra, nuk eshte se gjate ketyre 15 vjeteve ato kane ruajtur vetem emrin dhe ekzisten- cen formale, por kane ve- pruar energjikisht per ribrojten e kerkesave dhe ineteresave sociale ekonomike te sindikal- isteve dhe mesuesve. Keto nuk mund te mohohen.

Pervec ketyre, sot, sindikatat e arsimit nuk jane si 10 apo edhe si 5 vjet me pare. Ato jane me te strukturara organiza- tivisht dhe me potencial

me te madh njohes e ar- gumentues per problemet qe shtrrojne dhe kerkesat qe paraqesin. Ne nivel qendror, por deri diku edhe ne nivel rajonal sindikatat dhe seksionet e tyre paraqiten me dinjitet profesional dhe objektivi- tet perballe punshenes- it, perdorin me mire dhe me me efektivitet format e shunta te luftes sindikale, duke kombinuar bisedimet dhe argumentin ne tavoline me levizjet konkrete.

Ajo qe synojne sot SPASH dhe FSASH esh- te strukturimi statutor dhe nritja e forces veteprese- te te gjithë seksioneve dhe keshillave sindikale ne baze, me qellim qe te ter- hiqet e angazhohet masa e madhe e sindikalisteve ne punet e sindikates, si kushti kryesor per fuqiz- imin dhe kurorozimin me sukses te cdo beteje sindikale, ne kohen e du- hur dhe me cilesine e du- hur.

Ne kushtet e pluralizmit

Ç'PERFAQESON SOT LEVIZJA SINDIKALE NE ARSIM ?

Vijon nga faqja 3

dhe demokracise kushti kryesor per t'u anetaresuar ne nje shoqete, qofte kjo politike, sindikale apo joqeveritare e jofitimpruese eshte vullnetarizimi. Duke perjashtuar nje periudhe te pare te tranzicionit, kur anetaresimi nesindikate behej nga motive kryesisht politike, gje qe edhe sot nuk mund te thame se eshte kapercyer plotesisht, nga viti ne vit kane ardhur duke u zbehur konsideratat ideologjike dhe politike qe e shtyjne nje mesues te anetareshet ne sindikate. Prove e ketij ndryshimi eshte edhe bashkepunimi pothuajse dhjete vjeçar i te dy sindikatave te arsimit per ceshtjet me thelbesore te levizjes sindikale ne arsim, disa levizje sindikale te perbashketa dhe rimi te gjitha botimi i nje organi te perbashket shtypi, sic eshte " Tribuna Sindikale".

Por, realiteti me i gezueshem dhe me i prekshem brenda kesaj levizjeje eshte se ne te dy sindikatat, prej vitesh eshte anetaresuar nje kontigjent prej mijera mesuesish pararoje, te cilinuar ne pergjithesi nga paragjykimet e komplekset politike e partiake, qe perbejne shtyllen e levizjes sindikale ne arsim dhe qe i japin kesaj levizjeje force, vitalitet e qendrusmeri. Brenda ketij kontigjenti jane me qindra veprimtare e drejtues qe jane trainuar e vazhdojne te trainohen jo vetem per organizimin dhe funksionimin e sindikatave ne arsim, per shtimin e radheve te sindikatave me mesues te rinj, per organizime te vecanta brenda sindikates per grate dhe te rinjte, por edhe per probleme thelbesore te reformes ne arsim dhe modernizimit te arsimit. Eshte pikërisht ky kontigjent i konsiderueshem drejtuesish te te gjithë

niveleve dhe trainuesish qe drejtojne seminare, aktivitete dhe levizje ne menyre te pavarur.

Por ne kete pike, pra per angazhimin e mesuesve ne sindikate rimi bazen e vullnetarizimit dhe rimi ndertimin e raporteve te individeve me sindikaten sot, para te dy sindikatave qendrojne dy probleme te medha.

Se pari, nje kontigjent jo i vogel sindikalistesh qe jane anetaresuar vullnetarisht ne njeren sindikate ose ne tjetren, e kuptojne vullnetarizimin ne menyre te njanshme, vetem si nje e drejte per te hyre formalisht ne sindikate dhe nuk kuptojne ose nuk perfillin rregullat rimi te cilat eshtendertuar dhe funksionin sindikata, ne shumicen e rasteve qendrojne indiferente, vetem justifikohen dhe ankohen, dhe shpesh konfrontohen me sindikalistet, keshillat apo organizatat sindikale qe jane aktive ne levizje dhe funksionojne ne menyre statutoare.

Natyrisht, te dy sindikatat po perpiqen qe te bejne nje pune te vecante me keta te ashtuqajtur anetare, me qellim qe t'i mreshtojne perkrah sindikalistev te vertete, ose kur eshte e pamundur te behet kjo te cilinohen prej tyre. Tashme, anetare sa per numur nuk i revojiten asnjeres sindikate, nuk i duhen askujt.

Se dyti, nje numur jo i vogel mesuesish qendrojne jashte sindikatave. Natyrisht kjo eshte nje e drejte e tyre. Detyra e drejtuesve sindikale eshte t'u bejne thirrje atyre qe te organizohen ne levizjen sindikale, por kjo nuk do te thote qe veprimtaret sindikale te hurbnin kohen duke degjuar preterdime e justifikime, qe kur i degjon nga goja e nje mesuesi edhe habitesh.

Fjala e pare qe keta tipa te thone eshte: C'po ra beni, c'far po ra jepni? Na i shtoni edhe njehere pagat,

pastaj te shohim mund te anetaresohemi !

Kur i pyet, po pagen e 13-te, po dy pagat per mesuesit qe dalin ne pension, po punesimin me kontrate kolektive, duke peraktuar kushtet e ketij punesimi dhe duke bere mbrojtjen e tyre, etj., etj. kush i ben ? Ulin syte dhe bejne sikur nuk degjojne.

Te kuptohemi. Keta nuk eshte fjala se FSASH dhe SPASH vaujne per anetare. Te dy sindikatat se bashku anetaresojne rreth 75 perqind te mesuesve. Shoqtesues eshte fakti se keta mesues nuk e kuptojne se duke u vecuar nga sindikatat, vecohen nga puna qe sindikatat bejne jo vetem per mbrojtjen e tyre, por edhe per zhvillimin e reformes dhe modernizimin e arsimit. A nuk e shohin e degjojne keta mesues se ne sindikate diskutohet per pembajtjen e reformes dhe zbatimin e saj, per femijte qe braktisin shkollen dhe per punen qe duhet te bejne mesuesit per t'i kthyer keta femije ne shkollle, per shkeljet qe i behen kontrates kolektive nga shume drejtore shkollash dhe per menyren si duhen ndrequr ato?

A e kuptojne keta mesues se, sidomos sot e ne te ardhmen ne arsim kane verd jo indiferentet, jo ata qe jane bere "mesues" per te marre nje page dhe jo se, ne radhe te pare, duan ne shpirt profesionin e ndenuar e te respektuar te mesuesit?

Me ne fund, keta mesues duhet te kuptojne se sindikatat, ne radhe te pare, do te kujdesen per anetaret e tyre. Kjo do te thote se edhe ato motivime materiale e financiare qe jane arritur me marreveshje kolektive, pra qe jane realizuar nga sindikatat, do t'i perfitojne kryesisht anetaret e tyre.

(vijon ne numrin e ardhshem)

Mbeshtetje e fuqishme per fuqizimin e FSASH dhe SPASH

Moi dobjektivat dhe aktivitetet e Projektit me AOB / FNV per vitin 2006

Viti 2005 u karakterizua nga përpjekje të gjithanshme të të dyja sindikatave të arsimit, FSASH dhe SPASH, për fuqizimin e tyre, si përsa u përket strukturave të funksionimit në favor të plotësimit të kërkesave sociale ekonomike të anetareve, ashtu edhe të shtimit të numrit të anetareve, veçanërisht në gra e mesazh të rinj, si edhe të përmirësimit të punës me nxënësit me probleme, me synim uljen e numrit të nxënësve që braktisin shkollën dhe parandalimin e punës së fëmijëve.

Ato kanë të bëjnë, para se gjithash, me konsolidimin e strukturave të tyre drejtuese, forcimin e bashkëpunimit midis tyre, përmirësimit të gjendjes financiare, rëpëmjet shtimit të numrit të anetareve që paguajnë kuotizimin, si edhe me rritjen e efektivitetit të aktiviteteve të tyre e të dialogut social dhe parandalimin e punës së fëmijëve.

Me shumë se 100 sindikaliste nga 10-12 rrethet e vendit, drejtues lokalë të të dy sindikatave të arsimit, FSASH dhe SPASH, do të marrin pjesë në seminarin trajnues që do të zhvillohet gjatë 3-4

procesi. Ngjithërisht gjatë vitit 2005 e me shumë se 15-20 komisioneve përfunduese të grave dhe mesazhve të rinj në rrethet me të rëndësishme të vendit, është një bazë e mirë për të vazhduar këto punë me sukses edhe gjatë vitit 2006. Pas kësaj pune konkrete që është bërë gjatë vitit 2005 dhe pas një angazhimi akoma më serioz gjatë vitit 2006, drejtuesit lokalë të zgjedhur nga këto dy grupe të rëndësishme brenda sindikatave të arsimit, do të marrin pjesë në seminarin trajnues ku do të trajtohen e diskutohen në lidhje me specifikat e grupeve trajnuese dhe rolin e sindikatave të arsimit për marrjen e tyre në konsideratë dhe plotësimin me mirë të kërkesave dhe interesave të tyre. Prania, spjegimet dhe përvoja e ekspertëve nga sindikata holandeze AOB, do të jenë një faktor i rëndësishëm për efektivitetin e këtyre seminareve dhe të aktiviteteve në vijim.

Është e rëndësishme që përfunduesit e departamenteve të grave dhe të mesazhve të rinj nga rrethet të ndihohen në Tiranë dhe diskutohen për punën e bërë dhe detyrat që u dalin për realizimin e objektivave të përcaktuara në kuadrin e këtij projekti.

Vazhdimi i një angazhimi serioz e konkret për menjanimin e braktisjes së shkolles dhe eliminimin e punës së fëmijëve mbetet një nga prioritetet e punës së sindikatave tona të arsimit në kuadrin e këtij projekti edhe për vitin 2006. Organizimi i seminareve në rrethet e Fierit e të Elbasanit dhe angazhimi konkret i grupeve të punës jo vetëm në këto rrethet, por edhe në Tiranë (zona e Kanës) e në Shkodër gjatë vitit 2005 ka krijuar një bazë shumë të mirë për vazhdimin e kësaj pune gjatë këtij viti. Që në muajin shkurt do të mbledhet Grupi Koordinues në shkallë vendi, si edhe të kater grupet në rrethet e

E gjithë kjo punë u mbështet drejtpërdrejt nga sindikatat holandeze AOB/FNV të cilat,

rëpëmjet projektit të përbashkët që është duke u zbatuar dhe që do të vazhdojë edhe gjatë vitit 2006, po japin një ndihmë të madhe për realizimin e synimeve të sindikatave tona të arsimit.

Puna e bërë dhe rezultatet pozitive që u arritën gjatë vitit 2005 janë një bazë shumë e mirë edhe për realizimin e objektivave të këtyre sindikatave për vitin 2006.

Objektivat e këtij viti janë shumë të rëndësishme dhe programi i punës për realizimin e tyre shtë shumë i ngjeshur.

muajve të parë të vitit, në disa zona, të cilat do të jenë, në të njëjtën kohë, edhe qendra ku do të diskutohet për gjendjen aktuale, si edhe për masat që duhet të merren, sidomos në lidhje me plotësimin e kërkesave sociale ekonomike të anetareve, detyrimet që kanë mesazhve për fuqizimin e sindikatave, për forcimin e bashkëpunimit midis tyre si edhe me drejtoritë arsimore në qarqe e rrethet dhe me administratat e shkollave etj.

E gjithë kjo punë do të mbështetet nga grupet e punës që tashmë janë ngritur e funksionojnë për rritjen e numrit të grave e mesazhve të rinj në sindikate dhe për forcimin e rolit të tyre në këto

Mbeshtetje e fuqishme per fuqizimin e FSASH dhe SPASH

Moi dobjektivat dhe aktivitetet e Projektit me AOB / FNV per vitin 2006

Vijn nga faqja 5

zgjadhura, aktivitete keto qe do te paschen me seminarat zonale qe do te riorganizohen ne Tirane e Shkoder, me pjesemarrjen edhe te eksperteve holandeze, ku do te vazhdojne trajnimet per nje pune me te kualifikuar ne kete drejtim dhe do te percaktohen veprimet kryesore qe do te ndahen ne te ardhmen, jo vetem ne keto rrethe, por edhe ne gjere ne shkalle vendi.

Eshte shume e rëndësishme qe puna e deritanishme eshte shpëruar me rezultate konkrete ne uljen e numrit te nxenesve qe kane braktisur shkollen, sidomos ne rrethet e Fierit e te Elbasanit, por edhe ne disa rrethe te tjera. Pozitive eshte, gjithashtu, qe te dyja sindikatat e arsimit, FSASH e SPASH, po gjejne mundesi te tjera bashkepunimi per ta zgjeruar rrethin e veprimesve te tyre ne lidhje me mbrojtjen e femijeve dhe parandalimin e tyre. Per t'u përmendur eshte ketu bashkepunimi me ILO-IPEC ne Tirane, nepermjet te cilit eshte arritur te sigurohet nje angazhim konkret i ketyre sindikatave edhe ne disa rrethe te tjera si Korçe, Devoll, Librazhd, Berat, Skrapar, Kufine etj.

Duke marrë ne konsiderate faktin se problemi i punes se femijeve eshte nje qeshtje edhe e vendeve te tjera te rajnit tone, me mbeshtetjen e projektit qe jemi duke zbatuar ne bashkepunim me sindikatat holandeze AOB / FNV, ne vjeshten e vitit 2006, do te organizohet edhe nje konference rajonale ne Tirane, ku do te marrin pjese perfaqesues te sindikatave te arsimit nga vendet e rajnit tone si Magadonia, Serbia, Mali i Zi, Kosova, Bullgaria, ku pritet te diskutohen problemet e perbashketa dhe te miratohet nje plan veprimi i perbashket per nje pune te koordinuar per eliminimin e punes se femijeve dhe sidomos te trafikimit te tyre. Perfaqesues nga sindikata holandeze e arsimit AOB do te marrin pjese, gjithashtu, ne kete aktivitet, i cili ne siguri do te tehq vemendjen edhe te autoriteteve shtetërore dhe te institucioneve te tjera te vendit tone qe jane te interesuar per kete probleme shume te mprehta e te rëndësishme, jo vetem per vendin tone.

E gjithë kjo pune qe eshte planifikuar dhe ka nisur te organizohet nga te dyja sindikatat e arsimit do te mbeshtetet nga nje propogandë e gjere dhe e kualifikuar,

e cila do te realizohet kryesisht nepermjet Revistes "Tribuna Sindikale", qe do te vazhdoje te botohet ne tete numra gjate vitit 2006 e ne vazhdim, por edhe nepermjet posterave dhe formave te tjera konkrete e tehqese per mesuesit sindikaliste.

Te gjitha keto aktivitete qe do te kene nje vazhdimesi gjate vitit 2006 nuk do te jene te shpëruara nga synimet kryesore qe do te kene sindikatat tone te arsimit gjate ketij viti, perkundraz ato do te jene nje baze e rëndësishme dhe do te japin nje kontribut te drejtperdrejte ne pergatitjen e drejtuesve sindikaliste te te gjitha niveleve dhe ne arritjen e rezultateve konkrete, sidomos ne drejtim te negociimit per kontraten kolektiv te punes, hartimit te Statusit te Mesuesit, angazhimit per përmirësimin cilesor te arsimit, per futjen e teknologjive te informimit e komunikimit etj. Organet e tyre drejtuese, qendrore e lokale, do te jene ne krye te detyres per te organizuar gjithcka dhe per te angazhuar te gjitha strukturat per t'iu pergjigjur te gjitha ketyre detyrave, me pergjegjesi, seriozitet e konkretesi.

Stavi Liko
Kordinator i Projektit

Opinion

Shkolla e lartë, nxënësit dhe studentët

Duke lexuar projekt vendimin e qeverisë për maturën shtetërore dhe pranimin në shkollat e larta, i konsideruar si impakt pozitiv për zhvillimin social ekonomik në përputhje me kërkesat e ekonomisë së tregut e të arritjes së kërkesave për afrimin e vendit me Bashkimin Evropian, si dhe duke u konsideruar si pjesë e rëndësishme e reformës arsimore në vendin tonë, mendoj se duhej të ishte objekt i një

pjesëmarrjeje në të gjerë ku të jepnin mendimet e tyre grupet e interesit të lidhura drejtpërdrejt me problemin e shkollimit në shkollat e larta.

Gjëja e parë që dëshiroj të vë në dukje është se pranimi në shkollat e larta, të cilin në mirë ta quajmë, e drejtë për të vazhduar shkollën e lartë, është i lidhur pazgjidhshmërisht me funksionimin e tyre. Në sytë e fëmijës, e kam fjalën në arsimin para universitar, shteti është shkolla,

drejtori e mësuesi, të cilët fëmija mëson se mund të korruptohen, e bëjnë atë ta shikojë shtetin si kundërshtar që nuk i trajton njëllor qytetarët e tij. Konkursat rezultuan të manipuluar, u hodhën poshtë; u përmendën pagesa dhe metoda të tjera korruptive dhe kjo gjë shkaktoi, si të themi, një alarm kombëtar. Sigurisht, kjo s'është thotë aspak se konkurimi me teste, si metodë është e gabuar, gjithashtu dhe propozimi

Shkolla e lartë, nxënësit dhe studentët

sipas projekt vendimit, por ajo që mund të jetë e gabuar është rregullsia me të cilën ato zhvillohen.

Në parim nuk është universiteti që përzgjedh studentët por janë studentët ata që përzgjedhin shkollën e lartë. Kjo gjë nuk përjashton konkurrimin

vështirë është edhe ana tjetër e këtij problemi, ku gjithkush mund të vazhdojë universitetin, dhe këtu kemi plot shembuj, dhe mund ta ribarojë atë. Secili lexues i ndëruar po të hedhë sytë mull vetes do të gjejë në shumë se një person që ka ribaruar një ose

universiteteve, por tek cilësia e lartë e tyre. Them se jemi i vetmi vend në botë ku numri i fëmijëve në arsimin parashkollor publik krahasohet me numrin e studentëve. Kjo do të thotë se duhet të mendojmë të hapim më shumë kopshte se universitete. Mendoj, gjithashtu, që dijet e marra në shkollat e larta duhet të paguhet. Këtë mundësi e tregon edhe numri i madh i studentëve shqiptarë që studiojnë jashtë vendit. Sipas OECD-së jashtë vendit studiojnë rreth 6500 studentë dhe një familje shqiptare shpenzon 150 fishin për një student jashtë shtetit. Kështu familjet shqiptare në tërësi shpenzojnë për ta masatarisht në një vit 27 miljon dollarë që së bashku me punën e vetë studentëve shkojnë në rreth 50 milion dollarë të cilat përbejnë rreth 36% të të gjithë shpenzimeve qeveritare për arsimin.

I them të gjitha këto, jo për të kundërshtuar në vetvete projekt vendimin, por me idenë e mirë që të mendojmë për të ardhmen dhe jo vetëm të gjejmë zgjidhje për probleme emergjente. Që qeveria të mendojë për të ardhmen, sigurisht është e domosdoshme të zhvillojë arsimin. Me këtë unë kuptoj rritjen e cilësisë në shkollat e larta, që do të thotë, mjedise për një formim dhe veprimtari shkencore bashkohore, me pedagogë që gjithmonë të jenë nën tryshirë e konkurimit dhe të paguhet si të gjithë kolegët e tjerë në Evropë dhe me një ndihmë (bursa) për të gjithë ata studentë që janë në të zotët duke futur rregullat e ekonomisë së tregut. Nëqoftëse këto zbatohen me korrektësi dhe seriozitet, mua më duket se problemi i pranimit në shkollat e larta nuk do të jetë kaq i rëndësishëm.

Aleks Dushi
Mësues, Shkodër

por shtron dy kërkesa shumë të rëndësishme. Së pari, është detyrë e shtetit, e politikës, e gjithë shoqërisë që universiteti të plotësojë misionin e tij i cili mendj se mund të ishte, ata që e ribarojnë atë të jenë vertetë në të aftët, në të mirët, në të zotët dhe kjo gjë s'arrihet me një diplomë, por me të diplomuar që dinë të kryejnë një punë. Pra "s'është e lehtë" të kryhet shkolla e lartë, s'është "luxe" që mund të arrihet ashtu kot, pa asnjë përpjekje. Kjo mund të quhet vertetë reformë.

Së dyti, tek ne ndeshemi me një handicap ndërmjet idesë së pranimit në shkollat e larta dhe ribarimit të shkollës së lartë. Nëqoftëse kalohet një konkurim i fortë nga fakultetet, kur tek ne, pothuajse, pedagogët janë gati jashtë konkurimit të vazhdueshëm, krijohet një siguri për përfundimin e fakultetit. Njëlloj e

në shumë fakultete pa ditur pothuajse asgjë. Kjo është gjysma e se keqes, por kur sheh njerëz me kësi diplomash të drejtojnë institucione, të jenë deputetë etj është vertetë një gjë alamante.

Duke e vlerësuar punën e bërë për krijimin e Maturës Shtetërore (megjithëse në gjithmonë i kemi quajtur provime shteti) mbetëm me idenë se kur flitet për zhvillim, për pranime në fakultete, gjëja që duhet të reformohet është e gjithë puna në shkollat e larta. Sot, jo vetëm në vendin tonë, por kudo në botë shkollat e larta, në kuadrin e zhvillimit të arsimit ndeshen me kërkesat e ekonomisë së tregut. Kërkohej që ato të jenë qendra të rëndësishme për punën shkencore, qendra ku specialistët të mësojnë gjatë gjithë jetës së tyre. Vlerat e shkollave të larta nuk varen nga numri i

Sindikatat e arsimit per eliminimin e punes se femijeve

Ne kuadrin e nje programi me ILO-IPEC, FSASH organizoi, vec te tjerave, edhe disa seminare, ku u bene trajnime dhe u diskutua rreth detyrave qe mund te ndjekin sindikatat e arsimit ne kuadrin e gjithe punes qe ato bejne per nbrojtjen e anetareve dhe zhvillimin e sistemit arsimor ne verdin tone.

Ne vijim botohet Plani i Veprimit i miratuar ne keto seminare

PLAN VEPRIMI

Moi angazhimin e FSASH per eliminimin e punes se femijeve

Moi bazen e Konkluzioneve te Seminareve ne Korçe, Berat dhe Elbasan

D isa nga detyrat kryesore qe u percaktuan ne keto seminare per angazhimin e sindikatave te arsimit ne parandalimin e punes se femijeve jane:

1. Te punohet me shume nga sindikatat e arsimit, duke perdorur trajnesit e pergatitur si edhe Librin qe eshte botuar, per ndergjegjsimin e mesuesve per domosdoshmerine e angazhimit me te madh ne lidhje parandalimin e punes se femijeve,

2. Te aktivizohen sa me shume mesues per identifikimin e femijeve qe kane braktisur shkollen, te atyre qe jane ne rrezik per ta braktisur ate dhe te nxenesve me probleme ne vijim e ne mesime, me synim qe te organizohet nje pune e veçante me secilin prej tyre, ne bashkepunim me prinderit e me komunitetin,

3. Te behen trajnime me nje numer sa me te madh mesuesish per Konventat 138 dhe 182, me qellim qe ata te njihen me standardet nderkombetare ne lidhje me punen e femijeve dhe te angazhohen per zbatimin e tyre,

4. Te ndikohet tek drejtorite e shkollave dhe tek perfaqesuesit e pushtetit lokal qe ne çb shkolle te sigurohet nje numer i domosdoshem veglash muzikore dhe mjetesesh te tjera

sportive, dhe te behet i mundur financimi i disa aktiviteteve edukative ne femijet, me qellim qe te terhiqen sa me shume nxenes ne aktivitetet argetuese e zhavitese, si nje kusht i domosdoshem per parandalimin e largimeve nga shkolla,

te perfshire ne nene te veçanta te saj ceshtjet qe kane te bejne me eliminimin e braktisjes se shkolles dhe te punes se femijeve, si edhe me pemirosimin e legjislacionit dhe masat shtranguese per zbatimin e tij, ne rastet e braktisjes se shkolles,

5. Te perpildhet nje harte e shkollave ne shkalle nrethi, ku te evidentohen shkollat me me shume probleme dhe te synohet qe te punohet konkretisht ne menyre te diferencuar me keto shkolla, duke synuar qe te behen edhe aplikime per te siguruar ndihme nepermjet miniprogrameve qe mund te zbatohen,

6. Nga ana e kryesive te FSASH dhe SPASH ne qender te shfrytesohen bisedimet per kontraten e re kolektive te punes per

7. Te zbatohet nje program pilot te pakten ne 3-5 shkolla te mreteve pjesemarrrese ne keto seminare per ngritjen e standave te sindikatave ku te afishohen materiale te ndryshme qe lidhen me eliminimin e punes se femijeve,

8. Te krijohen Grupe te veçanta koordinuese ne baze nrethi, (Korçe, Berat, Elbasan), per ndjekjen e zbatimit te planeve te veprimit dhe per zgjerimin e angazhimit te mesuesve ne problemet qe lidhen me eliminimin e punes se femijeve.

SPASH-Realitete dhe objektiva për vitin 2006

Nga Spiro NAKUÇI

Vendimet që morën Kongresi i IV i SPASH dhe Kongresi i IV i BSPSH-së në fundvitin që sapo është mbyllur 2005, përcaktuan qartë politikën dhe strategjinë e forcimit dhe zhvillimit të nëtejshtëm të lëvizjes sindikaliste të SPASH për kushtet aktuale tejet të rënduara ekonomike e sociale, si në planin vertikal federativ, ashtu edhe në rrafshin horizontal në të gjitha rrethet dhe qarqet e vëndit për katër vitet e ardhëshme. Në këtë kuadër, nuk mjafton vetëm të marrësh vendime. Vendimet janë gjysma e punës. Ato janë marrë pas një analize të gjatë e të hollësishme në të gjithë fazat e procesit zgjedhor në strukturat e BSPSH-së.

Vendimet mbeten në letër në rast se forumet drejtuese të SPASH dhe organizatat sindikaliste të SPASH në shkolla, rrethe e qarqe, nuk i zëbërthojnë ato dhe nuk vënë detyra konkrete sipas kushteve specifike, nuk marrin mendimin e anëtarësisë sindikaliste dhe kryesorja nuk punojnë me përkushtim për t'i vënë ato në jetë, nuk japin llogari për zbatimin e tyre dhe nuk bashkëpunojnë e nuk bashkërendojnë veprimet.

Viti 2006, që sapo ka hyrë, doliqen edhe një herë të gjitha strukturat e SPASH-it nga qendra në bazë, të rishikojnë e analizojnë edhe një herë punën e tyre dhe të përcaktojnë e detajojnë objektivat që do të arrijnë në kuadrin e vendimeve të marra në Kongresin e IV të SPASH dhe Kongresin e IV të BSPSH-së.

Moshtetur në vendimet si më sipër dhe problemet me të cilat SPASH është ndëshur gjatë vitit 2005, mendojnë se drejtimit kryesorë të punës së strukturave të SPASH nga qendra në bazën sindikaliste për vitin 2006, mund të jenë:

1. Informimi i anëtarësisë sindikaliste për vendimet e marra.

Pavarësisht nga puna propogandistike që është bërë për fushatën zgjedhore të SPASH në kuadrin e fushatës zgjedhore të BSPSH-së, organizimi i punës për njohjen dhe zbërthimin e vendimeve të marra në Kongresin e IV të SPASH dhe zbërthimin e Rezolutës së Kongresit të IV të BSPSH-së, është detyrë parësore e të gjitha strukturave të SPASH në të gjitha nivelet nga qendra në rrethe e qarqe. Format e organizimit të punës për këtë qëllim, janë të ndryshme duke patur parasysh shtrirjen e të gjithë rrjetit të shkollave të arësimit parauniversitar në të gjithë vëndin. Ajo nga e cila duhet të nisë puna, është që të gjitha strukturave tu vihen në dispozicion vendimet e marra veçanërisht ndryshimet që janë bërë në Statutin e SPASH më pas, të planifikohen nga SPA në rrethe e qarqe, format dhe metodat që me këto vendime e ndryshime në Statutet e SPASH dhe BSPSH, të njihet e gjithë anëtarësia sindikaliste. Forumet drejtuese të SPASH nga qendra në rrethe, duhet të mbilidhen mundësisht sa më shpejt të jetë e mundur, për këtë qëllim me synimin e hartimit të programeve përkatëse të punës. Sa më shpejt që baza sindikaliste të njihet dhe informohet, aq më të konsoliduara dhe realiste do të jenë edhe opinionet që do të shprehën në dinamikën e zbatimit të vendimeve. Është e qartë se çdo gjë në këtë kuadër do të varet nga dinamika e situatës konkrete të zhvillimeve ekonomike e sociale dhe të marrëdhënieve me partnerët tanë socialë gjatë vitit 2006 por, anëtarësia sindikaliste e mirëinformuar, do të jetë në gjëndje që të propozojë edhe qëndrime konstruktive për një vendim-marrje të drejtë nga forumet drejtuese të çdo niveli. Jo çdo gjë duhet të pritët nga lart. Anëtarësia sindikaliste dhe forumet e zgjedhura drejtuese të cilat e kanë të qartë strategjinë dhe politikën e SPASH dhe të BSPSH-së dhe që

janë të ndërgjegjësuar për këtë qëllim, do të jetë në gjëndje që ndikojnë fuqimisht edhe në konsolidimin e strukturave sindikaliste dhe të propogandojnë anëtarësimin me anëtarë të rinj në sindikatë. Kanë se për çfarë të flasim për të nritur besimin e njerëzve.

2. Konsolidimi i strukturave sindikaliste dhe shtimi i anëtarëve të rinj.

Është një nga objektivat kryesore të SPASH për vitin 2006. Përvoja e vitit që kaloi dhe mendimet e shprehura gjatë gjithë fushatës elektorale zgjedhore nga strukturat bazës sindikaliste të SPASH dhe në Kongresin e IV të saj, tërheqin vëmëndjen se pa një organizatë sindikaliste solide, të zhvërvjellte, në gjëndje që tu përgjigjet situatave në çdo kohë dhe të marrë vendime të qarta e të zbatueshme në kohën e duhur e në përputhje me politikën, strategjinë e vendim-marrjen e forumeve të larta të SPASH dhe BSPSH, nuk mund të vihen detyra për zbatim dhe të ketë realizim të tyre. Pavarësisht nga situata ekzistuese organizative dhe puna për shëndoshjen e mëtejshme të saj, ristrukturimi i organizatave sindikaliste ekzistuese të SPASH dhe fuqizimi i tyre në vijimësi sipas situatave, si dhe krijimi e forcimi i organizatave sindikaliste në shkollat e arsimit parauniversitar shtetëror sidomos në arsimin e detyrueshëm atje ku SPASH nuk ka anëtarësi, me synim edhe në sistemin e arsimit privat, sidomos në Tiranë, Durrës, Kukës, Përmet, Skrapar etj, duhet të jetë një nga objektivat e punës për vitin 2006.

3. Statusi i Mësuesit, Kontratave Kolektive të Punës. Përvoja është...Nuk duhet pritët.

Synimi dhe këmbëngulja për të realizuar një nga synimet kryesore sindikaliste, është hartimi, diskutimi dhe këmbëngulja për miratimin e Statusit

SPASH-Realitete dhe objektiva për vitin 2006

Vijn nga faqja 9

të Mësuesit, si një nga prentimet qeveritare, krahas luftës për lidhjen në një kohë sa më të shkurtër të Kontratës Kolektive të punës së nivelit të Parë me Ministrinë e Arsimit dhe Shkencës sipas prentimeve që ka bërë ministri Genci Pollo në takimet me SPASH dhe FSASH, synimi që të paktën të mos kalojë një muaj nga momenti i lidhjes së kësaj kontrate për të lidhur këto kontrata me Drejtoritë Arsimore në rrethe e Qarqe, në nivelin e dytë.

3. Kuotat sindikaliste

"Gangrena" e shlyerjes së detyrimeve staturore për derdhjen e kuotave sindikaliste, ka qënë dhe mbetet ende problem. Është bërë ves nga të gjithë që të shprehemi: "anëtarësi me kuota" dhe "anëtarësi pa kuota" (d.m.th. simpatizantë). Një ndarje e tillë, ka shkaktuar probleme deri aty sa të shkelen jo vetëm ligji por dhe Statuti i SPASH dhe i BSPSH-së. Nuk mund të ketë anëtarësi në sindikatë pa derdhur kuotën e kësaj anëtarësie. Sindikata mbajn anëtarësinë e deklaruar të saj dhe grupet shoqërore që përfaqëson

ligjërisht. Sindikata nuk është "Shoqëti Zogjsh". Sindikata është partnere sociale dhe vetëm asaj sipas ligjit, por dhe sipas konventave ndërkombëtare të ratifikuara edhe nga Qeveria Shqiptare i njihet mbrojtja e interesave ekonomike e sociale të punëtarëve në të gjitha institucionet shtetërore dhe shoqëritë tregtare private të çdo forme dhe tipi qofshin. Këtë duhet ta kuptojë çdo punëtarës. Dërdhja e kuotës së anëtarësisë, është detyrë staturore e cilitdo anëtar.

Çdo ditë dëgjojmë në mediat elektronike arkesa të tilla si: "Ç'është Sindikata", "A ka Sindikata" ? etj. etj. Po, sindikata ka dhe ato mbrojtje qoftë edhe ligjërisht vetëm anëtarësinë e tyre që paguan kuotën e anëtarësisë. Në drejtim të shlyerjes së detyrimeve staturore, sipas zotit Dërdhim Spahiu, deri tani dallohen SPA në Shkodër, Elbasan dhe Peshkopi. Po të tjerët? Kuptohet me mangësi..., kur dihet që baza financiare e një organizate sindikale është kuota.

4. Forcimi i marrëdhënieve institucionale dhe dialogu social

Është një nga objektivat e SPASH për vitin 2006. Dialogu social dhe bashkëpunimi institucional jo vetëm me homologen FSASH, por dhe me institucionet shtetërore dhe punëdhënësin shtetëror apo privat, është në themel të politikës dhe strategjisë së SPASH dhe BSPSH-së. Kur dialogu social për kërkesat sindikaliste nuk pirë ujë, atëherë kalohet në shkallëzimin e aksionit sindikalist për realizimin e kërkesave sindikaliste sipas ligjit. Bashkëpunimi ndërsindikalist në momentet kur dialogu social nuk zgjidh kërkesat zyrtare të shpallura ekonomike e sociale sindikaliste, fuqizimi nëpërmjet këtij bashkëpunimi për aksionin e përbashkët sindikalist përballë punëdhënësit marr rëndësi të veçantë. Në veçanti, forcimi i marrëdhënieve institucionale me Drejtoritë arsimore, për zgjidhjen e të gjitha problemeve nëpërmjet dialogut social është me rëndësi të veçantë. Këto marrëdhënie, bëjnë që të zgjidhen edhe njaft probleme korrente e të ditës dhe kërkesa sindikaliste që lindin në praktikën dhe dinamikën e punës.

Koha e teknologjise se informimit dhe komunikimit ne shkolla

Mundësitë dhe rreziqet

Një nga ndryshimet në themelore të përjetuara nga shoqëritë europiane gjatë njëzetë vjetëve të fundit ka qënë fitja e Teknologjisë së Informimit dhe Komunikimit, (TIK), në botën e punës dhe në shumë shtëpi. Jeta jonë, në vendin e punës dhe në shtëpi, ka ndryshuar në shumë mënyra. Disa nga këto ndryshime e kanë bërë jetën më të lehtë, ndërkohë që të tjera kanë nxjerrë shumë probleme dhe sfida.

Edhe shkollat janë ndikuar nga këto ndryshime. Disa njerëz mendojnë se shkollat janë ndikuar më pak se sektorë të tjerë të shoqërisë. Disa të tjerë

argumentojnë se TIK ka një potencial të stërnadh për të ndryshuar arsimimin, shkollimin dhe nësimdhënien.

Për mësuesit është me rëndësi të madhe reflektimi mbi ndryshimet që janë bërë tashtë në shkolla si edhe që mund të ndodhin së shpejti. Kjo ngre pyetje që lidhen me mënyrën se si ne do të dëshironim të përshtasim arsimimin, shkollimin dhe nësimdhënien në të ardhmen.

Në mënyrë që të sigurohen mundësitë dhe burimet e duhura për të shqyrtuar intësisht këto çështje, Komiteti Europian i Sindikatave të

Arsimit, ETUCE, është angazhuar në një projekt mbi përdorimin e TIK në shkolla. Objektivi i tij është që të kuptohen në mirë pikat e forta dhe dobësitë e përdorimit të TIK në shkollat 9 vjeçare dhe të mesme. Kjo është bërë nëpërmjet tre lloj veprimesh, të cilat përshkruhen në vijim:

- Analizimit dhe shkëmbimit të eksperiencave të mira dhe identifikimit të praktikave të mira në vende të ndryshme që kanë zbatuar përdorimin e TIK në sistemin e tyre të arsimit.

- Studimit të mundësive për transferimin e praktikave të mira në

Koha e teknologjise se informimit dhe komunikimit ne shkolla

përdorimin pedagogjik të TIK tek të gjitha vendet europiane dhe mënyrave se si mund të ndodhë ky transferim.

- Fillimit të një debati të gjërë rreth mënyrës se si politika europiane rreth përdorimit të TIK në shkolla duhet që, nga një këndvështrim pedagogjik, të marrë në konsideratë efektet sociale dhe rreth politikave që duhen ndjekur në planet e ardhshme arsimore.

A u nevojitet TIK shkollave?

Shkollat në shumë vende përdorin TIK. Disa njerëz argumentojnë se shkollat mund të përdorin TIK në shkollat tona të gjera, ndërkohë që të tjerë argumentojnë se ka arsye për të qenë të kufizuar në lidhje me përdorimin e TIK në arsim. Një pikë fillimi e rëndësishme, në kuadrin e këtij projekti, mund të ishte një konsultim i gjërë për të arritur në një konkluzion sa më të përgjithshëm në lidhje me çështjen nëse shkollat aktualisht kanë nevojë për TIK apo jo.

Në vijim analizohen argumentet pro dhe kundër përdorimit të TIK në shkolla.

Shumë qeveri dëshirojnë të rrisin përdorimin e TIK në arsim.

Në kohët e sotme shumë qeveri janë të etura që të fusin TIK në arsim. Kjo tregohet, gjithashtu, në nivel europian. Në Konkluzionet Presidenciale të Këshillit Europian të Lisbonës, Këshilli bëri thirrje që "Shtetet anëtare të sigurojnë që të gjitha shkollat në Komitetin Europian të kenë mundësi përdorimi të Internetit dhe të burimeve multimediale deri në fund të vitit 2001, dhe që të gjithë mësuesit të jenë të kualifikuar në përdorimin e Internetit dhe burimeve multimediale deri në fund të vitit 2002"

Politikanët dhe të tjerë që marrin vendime në arsim ndonjëherë duket sikur janë shumë të vendosur në

besimin për përdorimin e TIK. TIK përshkruhet ndonjëherë si mjete për të zgjidhur të gjitha problemet. Siç edhe do të dalë në vijim, ka arsye për të qenë optimist për mënyrën e përdorimit të TIK në arsim, por është, gjithashtu, e nevojshme të kuptojnë që TIK nuk është thjesht një vegël. Optimizimi i pavlefshëm i kombinuar me lobing nga kompanitë e kompjuterave mund të çojnë drejt investimeve të tepëra në pajisjet e TIK në shkolla në kuriz të fushave të tjera njësoj të rëndësishme, siç janë trajnimet dhe zhvillimet profesionale në TIK. Problemi mund të jetë, gjithashtu, që këto investime u zenë vendin investimeve të tjera. Ndonjëherë, mund të ketë gjëra për të cilat shkollat kanë nevojë më shumë se kompjuterat dhe ka disa lloje të tjera investimesh bazë që duhen bërë para se shkollave t'u sigurohen kompjuterat.

Disa skepticizma tek mësuesit Ndërkohë që qeveritë janë shpesh të entuziaznuara për TIK, mund të vërehet që ky interes nuk përputhet gjithmonë me një entuziazëm të ngjashëm në rradhët e mësuesve. Të përdorësh TIK do të thotë që puna në shkollë duhet të organizohet në mënyra të reja dhe ndonjëherë mund të jetë e vështirë të gjenden metoda të reja pedagogjike që funksionojnë mirë së bashku me teknologjitë e reja. Mësuesit akuzohen ndonjëherë se janë konservatorë kur vjen puna për metodat e punës në klasë. Kjo është e diskutueshme, por me siguri që mund të argumentohet që mësuesit kanë përgjegjësinë të gjejnë metoda në mënyrën e tyre në të cilat besojnë dhe e dinë se do të funksionojnë. Nga kjo perspektivë, një masë e caktuar skepticizmi mund të jetë e shëndetshme.

Një arsye tjetër për të qenë skeptik lidhur me përdorimin e TIK në shkollë,

që është vënë në dukje nga mësuesit, është që nxënësit kanë nevojë të trajtohen në njohuritë tradicionale dhe aftësitë me numra. Nëse shkollat nuk e sigurojnë këtë trajnim, nxënësit nuk do ta marrin atë. Përdorimi i kompjuterëve, nga ana tjetër, është diçka që mësuesit mendojnë se nxënësit mund ta mësojnë në shtëpi.

TIK mund të përdoret për të përmirësuar aftësitë e nxënësve, por kjo kërkon që mësuesit të jenë trajnuar për të përdorur TIK në mënyrë të përfshirë në mënyrë që të përfshihet përdorimi i TIK në planifikimin e mësimit të tyre. Shumë mësues kanë frikë se përdorimi i TIK harxhon kohën e lëndës që kërkohet që ata të japin.

Komercializimi

Një nga rreziqet më serioze që lidhen me përdorimin e TIK në shkolla mund të jetë një komercializim në mjetet e arsimit. Ky zhvillim mund të shihet nga perspektiva të ndryshme. Është e qartë që ka shumë interes nga ana e kompanive që prodhojnë pajisje elektronike dhe programe për të shitur produktet e tyre. Është, gjithashtu, e qartë që me hyrjen e teknologjive të reja në arsim, një treg i ri po lulëzon. Nuk mund të përjashtohet që një arsye për interesin e treguar nga shumë qeveri për futjen e teknologjive të reja në arsim është e lidhur me lobingun e suksesshëm të kompanive të kompjuterëve.

Ka edhe një aspekt tjetër se si mund të përdoret TIK për të komercializuar arsimin. Teknologjitë e reja ofrojnë shumë mundësi për të organizuar arsimin në shumë mënyra. Arsimimi në distancë dhe universitetet që bazohen në këtë mënyrë komunikimi janë shembuj të saj. Këto mënyra të reja të arsimit nuk janë vetëm të lehta për t'u organizuar; pasi sigurohen

Koha e teknologjise se informimit dhe komunikimit ne shkolla

Vijn nga faqja 11

mjetet e nevojshme, ato janë, gjithashtu, të lehta për të kërkuar fitim. Ka që tani shumë shembuj të arsimit në distancë që mund të blihet në Internet. Shkollat private, institutet e arsimit në distancë dhe universitetet e hapura, si shtesa të arsimit të rregullt, kanë disa kohë që ekzistojnë. Një problem është, gjithashtu, mungesa e kontrollit cilësor në lidhje me shumë oferta arsimit në Internet.

Arsye të mjaftueshme për të përdorur TIK

Megjithatë, ka akoma arsye të mjaftueshme për shkollat për të filluar përdorimin e TIK. Një argument në favor të futjes së TIK në arsim është fakti që përdorimi i kompjuterave po bëhet gjithnjë e më shumë pjesë integrale e jetës së përditshme. Shumë nga aplikimet praktike të njohura sot lidhen me përdorimin e TIK. Në të njëjtën mënyrë që shkollat kanë rolin që të sigurojnë nxënësit e studentët me njohuri për mjete të tjera që mund të përdoren për të komunikuar dhe për të marrë informacion, ato janë, gjithashtu, përgjegjëse për të ndihmuar mësuesit që të mësojnë të përdorin kompjuterin në mënyrë të përshtatshme, efikase dhe të përgjegjshme.

Ka edhe një argument tjetër të rëndësishëm për këtë. Megjithatë aksesit në kompjuter dhe internet është rritur vullshëm në vitet e fundit, në shumë vende ka akoma grupe të gjera familjesh që nuk kanë mundësi të kenë dhe të përdorin një kompjuter. Ka mundësi që ky grup të zvogëlohet gjithnjë e më shumë, por nuk mund të injorohet edhe fakti që në shumë shoqëri, ku pothuajse kushdo ka një kompjuter, do të vashdojë të ketë diferencime midis atyre që mund të kenë kompjuterat më modernë dhe atyre që do të përdorin akoma modele

që nuk janë në kohë me zhvillimet më të fundit në teknologji. Ashtu si të gjithë njerëzit nuk kanë modelet e fundit të makinave, po ashtu ata do të kenë edhe modele të ndryshme kompjuterash. Që sot, njëra e kompjuterit është një kusht paraprak për shumë punë dhe ata që nuk kanë pasur mundësinë të mësojnë të përdorin kompjuterat më modern dhe programet më të reja janë në disavantazh. Kjo mund të jetë edhe më e dukshme në të ardhmen.

Në këtë kontekst, shkolla mund të luajë një rol të rëndësishëm në lidhje me ndarjen digjitale në mënyrë shtëpive. Nëse shkollat sigurojnë akses në kompjuterat dhe programet më modernë, kjo do të krijojë mundësi më të mira për fëmijët e familjeve në disavantazh për të pasur të njëjtat aftësi dhe njohuri si ata të familjeve shumë të pasura.

Veç këtyre argumenteve, për përdorimin e TIK në shkolla mund të tregohet, gjithashtu, që TIK aktualisht ka potencialin për të përmirësuar arsimin. Kjo nuk do të thotë që përdorimi i TIK do të përmirësojë automatikisht cilësinë e arimit, por do të thotë që TIK është një instrument i fuqishëm me potencial të pamatshëm. Ky potencial është përdorur për të ndryshuar dhe, në shumë raste, edhe për të përmirësuar punën në shumë sektore të tjerë të shoqërisë.

Në sektorin e arsimit, edhe pa ndryshime radikale në metodat e mësimdhënies, TIK ofron shumë mundësi për të përmirësuar mësimdhënien në klasë: është më e lehtë për mësuesin të realizojë materialin që është programuar për nevojat e studentëve të veçantë; PowerPoint mund të përdoret për të përmirësuar leksionet tradicionale; programet e kompjuterit që pëmbajnë ushtrime praktike mund ta bëjnë atë që dikur ka qenë ushtrim me letër dhe laps

në tërheqës dhe kërkues.

TIK ka ndërlikime pedagogjike.

Një nga problemet kryesore që lidhen me diskutimin mbi TIK në arsim është që TIK ka deri tani shumë kontekste të diskutuara nga një perspektivë teknologjike. Është sigurisht e saktë të thuhet që TIK është një teknologji, por sfida për shkollat nuk është ta përdorin ose jo këtë teknologji, por mënyra se si duhet ta përdorin atë.

TIK nuk siguron vetëm një sërë mjedesh teknologjike. Ajo duhet të lidhet me synimet arsimore dhe objektivat. Shumë shpesh shkollat dhe autoritete të ndryshme arsimore janë përqendruar vetëm mbi teknologjinë, por jo në pyetjen se pse dhe si duhet të përdoret TIK? Shumë qeveri kanë krijuar programe të shtrenjta për të futur TIK, por kanë harruar të përqendrohen mbi mënyrën e përdorimit të TIK në klasë. Ka nevoja për të zhvilluar më tej pedagogjinë e TIK. Shkollat duhet të jenë të vetëdijshme që përdorimi i mirë pedagogjik i TIK duhet të jetë pjesë e një strategjie të tërë zhvillimi shkollor. TIK është vetëm një mjet pedagogjik, jo një synim në vetvete.

TIK ndryshon natyrën e punës së mësuesve, duke kërkuar aftësi dhe kompetenca të ndryshme, si lehtësim të punës së pavarur, rishikim kritik dhe analizë.

Mungesa e eksperiencës mbi përdorimin e TIK në mënyrë pedagogjike kushton kohë shtesë për përgatitjen e leksioneve ku përdoret TIK. Çështje e rëndësishme për mësuesit është identifikimi i asaj që do të dëshironin të bënin dhe si do të ndihmonte TIK për këtë. Në mënyrë që të bëhet kjo, është e rëndësishme të shihen edhe rreziqet edhe mundësitë që TIK mund të ofrojë.

(Vijon në numrin e ardhshëm)

BRAKTISJA E SHKOLLËS FRENOHET ME BASHKËVEPRIM

Dikuri e dëmsme, që sjell analfabetizmin

Prof. as. Dr. MURAT GECAJ
Sekretar i Shoqatës së
Arsintarëve të Shqipërisë

Në një emision televiziv të para pak kohëve paraqitej jeta e vështirë e një familjeje fshatare në vendin tonë. Bashkëshortët kishin tre fëmijë të moshës shkollore. Por, për fat të keq, ata nuk e vijonin arsimin e detyrueshëm. Kur i pyeti telekronistja nëse dinin shkrim e këndim, ata mudhën supet të ndrojtur. Ndërsa prindërit e tyre u shfaqësuan duke thënë se nuk i kishin kushtet e nevojshme për t'i dërguar fëmijët në shkollë, pra u mungonin veshjet, ushqimi etj.

Por nuk janë vetëm këto shkaqet që e bëjnë të pranishme dukurinë e mosvazhdimtimit ose të braktisjes së shkollës nga fëmijët tanë. Kështu, jo rrallë nëpër rrugët e qyteteve, ku jetojnë, paradieteve shohim fëmijë që shesin cigare ose me kinkalerira ndër dar. Përpara nesh qëndrojnë edhe të tjerë fëmijë që lypin, që lustrojnë këpuçët e kalintarëve ose që pastrojnë makinat për njëzetë lekë pranë semaforëve. Fëmijë të vegjël të romëve u rrinë pranë nënave kur ato shesin rroba të vjetëruara a të përdurura. Kurse në fshat vihet re panje tjetër: Fëmijë të moshës shkollore ruajnë bagëtitë ose i ndihmojnë prindërit në punët bujqësore etj. Një kontingjent i veçantë i fëmijëve të moshës së arsimit të detyrueshëm, të cilët janë larguar nga shkolla në mënyrë të pavullnetshme, pra të detyruar nga rrethanat që nuk varen prej tyre, janë mjaft fëmijë të familjeve në

zonat veriore, të ngjuar për shkak të gjakmarrjes. Këtë gjë e kemi parë nëpër ekranet e TV-ve, kemi lexuar në gazeta e revista etj.

Tashmë është e njohur se një ndër detyrat kryesore të shkollës sonë është që të realizojë arsimin e detyrueshëm për çdo fëmijë të moshës 6-15 vjeç. Në Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë, Kreu IV, "Liritë dhe të drejtat ekonomike, sociale e kulturore", neni 57/1, përcjehet: "Kushdo ka të drejtën për arsim". Gjithashtu, po këtu thuhet se arsimi shkollor i detyrueshëm caktohet me ligj dhe se arsimi në shkollat publike është falas. Kjo nënkupton që në vendin tonë arsimi 9-vjeçar është i detyrueshëm dhe të gjitha shpenzimet për të përballesh nga shteti, si lokalet e pajisjet shkollore, paga e mësuesve etj. Ndërsa në nenin 36(1) të "Dispozitave Normative për Arsimin Parauniversitar" theksohet se fëmija parashkollor dhe nxënësi kanë të drejtë

dhe, më vonë, të vazhdojnë sipas dëshirës shkollat e mesme e të larta. Por, ashtu siç jani dëshmitarë të gjithë dhe siç flasin statistikët zyrtarë, në praktikën e përditshme vërehet se jo të gjithë fëmijët e kësaj moshe e ndjekin rregullisht shkollën, madje disa prej tyre e kanë braktisur atë. Në këtë mënyrë ka lindur një dikuri e padëshinuar, është formuar një plagë shoqërore, e cila njihet me emrin "analfabetizëm". Prandaj ministri i Arsimit dhe Shkencës, z. Genc Pollo, në përsëritjet e tij me rastin e vitit të ri shkollor 2005-2006, para prindërve, gjithë punonjësve të arsimit, organeve të pushtetit dhe mbare shoqërisë shtroi detyrën e rëndësishme: "Të mundësohet që çdo fëmijë të ulët një ditë në bankat e shkollës dhe të qëndrojë aty nëntë vjet". Pra, na kërkohet që përpjekjet e të gjithëve të bashkohen në një qëllim të madh: të mos lejojnë braktisjen e fëmijëve nga shkolla dhe mos ta mbajnë të hapur plagën e

të edukohen dhe të mësohen në kopësht dhe në shkollë në kushte normale, të sigurta dhe të përshtatshme.

Pra, te ne synohet dhe bëhen përpjekje të gjithanshme që fëmijëve të moshës së arsimit të detyrueshëm 9-vjeçar t'u sigurohen të gjitha mundësitë ligjore që të ndjekin rregullisht mësimet, ta përfundojnë normalisht këtë cikël

analfabetizmit.

Siç është e kuptueshme, çdo plagë duhet të mjekohet mirë e me kujdes, pra të çrënjohet, përdryshe ajo lëshon "metastaza" dhe përsëritet. Me gjithë taburë që ekzistonte në vitet e shtetit monist që mos të flitej asgjë për

BRAKTISJA E SHKOLLËS FRENOHET ME BASHKËVEPRIM Dukuri e dëmshme, që sjell analfabetizmin

Vijon nga faqja 13

braktisjen e shkollës dhe ringjalljen e analfabetizmit, të dhënat zyrtare dëshmojnë se, që në vitin arsimor 1983-1984, kishte braktisje të shkollës nga nxënësit në masën 1,42 për qind. Shënjat e ringjalljes së analfabetizmit u dukën dhe në vitet pasardhëse dhe, me fillimin e viteve të tranzicionit, tek ne u gjjet mjedisi i përshtatshëm për rishfaqjen e kësaj dukurie negative. Në të vërtetë, shifrat zyrtare dëshmojnë për luhatje të treguesve të tyre dhe ato mund të merren me një farë rezerve. E themi këtë gjë pasi, në debatet e ndryshme televizive dhe në shtypin e shkruar, duke e politizuar dukurinë, shpesh janë përmendur shifra, që nuk përputhen me njëra-tjetrën. Përqindjen në të lartë të braktisjes së arsimit të detyruar nga nxënësit e kanë pasur rrethet Kukës, Dibër, Kavajë, Peqin, Tiranë (rreth) etj. Numri i largimeve të nxënësve nga shkolla është vërejtur kryesisht në ciklin e ulët. Sigurisht, ndër të tjera, për këtë gjë ka ndikuar për kaq dhe lëvizja e pakontrolluar e popullsisë nga zonat malore e fshatare drejt qyteteve, ku kanë munguar kushtet normale për vazhdimin e shkollave nga nxënësit dhe kryerjen e arsimit bazë.

Po të ndalem në shifrat e publikuara pak kohë më parë nga Ministria e Arsimit dhe Shkencës, duke i marrë ato të mirëqena, del se në vitin arsimor 1990-1991 braktisja e shkollës ishte në masën 3,9 për qind dhe një vit më vonë arriti në 6,31 për qind e në tej ra në 4,09 për qind. Në vitet pasardhës, deri në vitin arsimor 1999-2000 këto shifra përsëri u luhatën nga 2,8 për qind, në 1,8 për qind e 1,6 për qind. Por, po të kemi parasysh se në vitin 2002-2003, për shërbull, kishte 1.838 shkolla 8-vjeçare, që i vijonin 515.782 nxënës, përqindja e braktisjes së tyre 1,8 për qind tregon se vetëm atë vit janë larguar nga arsimi i detyruar një sasi e konsiderueshme nxënësish. Po kështu mund të thonim dhe për vitet e tjerë shkollorë.

Por një gjë është e sigurtë, që dukuria e analfabetizmit bashkëjeton me ne, pra është e pranishme dhe në vitin shkollor 2005-2006. Për këtë arsye, është e nevojshme që problemi të vlerësohet seriozisht dhe larg politizimeve, pasi pasojat i vuan nbarë shoqëria jonë. Askush nuk duhet ta minimizojë këtë dukuri negative dhe prandaj kundër saj lipsen masa të shpejta, efektive e të shumanshme.

Pra, kërkohet të veprojmë të gjithë së bashku, me synimin që fëmijët tanë ta ndjekin rregullisht shkollën dhe aty të rikthejnë çdo nxënës, i cili është larguar prej saj për arsye të ndryshme.

Para së gjithash, në këtë drejtim mund e lipset të bëjë ende më shumë familja, qeliza bazë e shoqërisë. Braktisjet e fëmijës nga mësimi vijnë edhe nga që prindërit nuk e mbajnë afër atë, pra nuk e këshillojnë e nuk e ndihmojnë sa duhet, nuk ia sigurojnë kushtet minimale ose nuk vendosin bashkëpunim të rregullt me mësuesit e me shkollën etj. Por në jetën e përditëshme shohim se më e vështirë bëhet kjo gjë, sidomos kur prindërit kanë mosmarrëveshje me njëri-tjetrin ose kur ata ndahen ligjërisht. Po kështu, burim largimesh nga shkolla janë dhe fëmijët e emigrantëve. E themi këtë gjë pasi jo rrallë vërehen raste që, sidomos babai, shkon jashtë shtetit për arsye ekonomike dhe qëndron atje për një kohë të gjatë, duke e lënë fëmijën pa kujdesin e nevojshëm prindëror.

Por shtrohet dhe një pyetje e natyrshme: Shkolla jonë çfarë bën para kësaj dukurie, e cila vështirë se po na shpëton? Është e vërtetë se tek ne janë miratuar sanksione ligjore ndaj atyre prindërve, fëmijët e të cilëve braktisin mësimin. Ndërsa në praktikë vërehet se masat shtërnguese ose ndëshkuese pothuajse nuk zbatohen nga personat e ngarkuar të pushtetit vendor etj. Ndikim pozitiv në këtë drejtim do të ketë, sigurisht, dhe presioni që ushtrohet për frenimin e kësaj dukurie negative. Dihet se parësore nuk janë gjdoat, por është

dhe duhet të jetë puna e përditëshme e mësuesit dhe e shkollës, në përgjithësi. Se, jo rrallë, ka mësues e drejtues që tregohen indiferentë ndaj rasteve të largimit të nxënësit nga mësimi, që pastaj, nga disa pakujdesi, kthehet në braktisje të shkollës prej tij.

Mendojmë se një burim i mirë frymëzimi për kapërximin e kësaj pengese në ecjen tonë përpara drejt një shoqërie të zhvilluar është njohja, popullarizimi dhe përgjithësimi i shërbujve pozitivë, të cilët janë të shuntë në mjediset tona, në drejtim të tërheqjes së fëmijëve në shkollë dhe ruajtjes së kontingjentit të tyre. Për shërbull, në disa shkolla 9-vjeçare të qytetit të Tiranës kemi vërejtur se braktisja e shkollës është në shifrën "zero". Por raste të tilla ka shumë dhe në rrethet e tjerë të vendit. Sigurisht, kjo është meritë e punës së bërë nga drejtoritë e kolektivat pedagogjikë, por dhe nga organizmat të ndryshme shoqërore, si sindikatat e arsimit, shoqatat e mësuesve etj. Por në këtë drejtim mund e lipset të punchet më mirë, pra të bashkëveprojmë të gjithë drejt një qëllimi për të mos lejuar që ndonjë fëmijë ta braktisë shkollën dhe kështu të ngelet analfabet.

Por po kaq rëndësi ka që edhe ta shërojmë këtë plagë kaq të dëmshme për shoqërinë tonë, atje ku ajo është shfaqur. Për këtë qëllim organet e arsimit dhe ato të qeverisjes vendore, në bashkëpunim me organizmat shoqërore, kërkohet të evidentojnë çdo rast dhe, në përshatje me mundësitë e merrnat, të arrijnë që të gjithë fëmijët e moshës së përcaktuar me ligj ta ndjekin normalisht shkollën. Duke kërkuar ndihmën e fondacioneve dhe të shoqatave humanitare, të biznesmenëve ose të bamirësve të ndryshëm, do të zgjidheshin dhe qëllim me karakter familjar, ekonomik etj. Kështu jemi të sigurtë se do t'i sillnim një shërbim të pallogaritshëm të sotmes dhe të ardhmes së shoqërisë e të vendit tonë.

Të reja shkencore

SIPAS FORMËS

Një derë që përshtatet si një dorashkë? Ajo është Dera Automatike e Fadukas, e projektuar në Japoni. Ajo hapet aq sa është e nevojshme për t'iu përshtatur formës së një njeriu ose objekti që kalon përmes saj. Porta elegante që arrin të kapë lëvizjet kursen energji duke mos lejuar që dera të hapet plotësisht. Kjo ndihmon për të mbajtur një temperaturë stabile të dhomë dhe mund të parandalojë papastërtitë dhe materialet e tjera që të mund të futen brenda. Përveç njerëzve, sistemi i ri mund të përdoret për sende të vogla, si pakot e sjella me postë ose për gjëra më të mëdha, si një makinë që hyn në garazh. Kjo shpikje është akoma vetëm një prototip.

NË PËRSHTATSHMËRI ME SPORTIN

Lentet e kontaktit MaxSight, të lyera me një substancë të verdhë në kafe, nga Nike, pakësojnë dritën blu në mënyrë që të ulët shkëlqimi dhe të përmirësohet dukshmëria e topave të bejzbollit, tenisit dhe objekte të tjera të lëvizshme. Një version gri-jeshil u jep lojtarëve të golfit avantazh, duke rritur të tatëpjetat

dhe kthesat e pjesës së fundit të terrenit të golfit. Sportisti kryesor i një skuadre profesionale ia atribuon lenteve MaxSight suksesin

e tij këtë sezon. Lentet, si edhe ato që pëdoren në syzet e mira, ulin rrezet ultraviole.

NJËRIU QË ECËN

Hyr gjyshe Mecha! Shkencëtarët japonezë kanë krijuar një skelet roboti për të ndihmuar të moshuarit dhe të paaftët të ecin dhe madje edhe të ngrenë objekte të rënda si bidonin e ujit që tregohet më poshtë. Quhet Hibrid Assistive Limp ose HAL. Truri i tij është një kompjuter (i vendosur në një çantë pas shpine) që mëson të imitojë ecjen dhe qëndrimin e atij që e mban. Sensorë bioelektrik kapin sinjalet e transmetuara nga truri drejt muskujve dhe, kështu, ai mund të përshejtojë lëvizjen që personi që e mban mendon të bëjë. Për momentin

po punohet me një version komercial që kushton 14 000-19 000 USD.

TELEVIZORI JUAJ KUDO

Kohë pas kohe, ndodh të shpiket një pajisje që ndryshon zakonet tona në lidhje me televizorin. Tani vjen një e re që nuk ndryshon kohën kur të shohësh

televizor, por vendin. Slingbox lidhet me televizorin tuaj të shtëpisë dhe transmeton çfarëdo që të ketë në ekran te çfarëdo pajisje e lidhur me rrjetin dhe ku janë instaluar programe të veçanta. Po pret avionin në Paris? Përdor laptopin tënd dhe rrjetin e internetit të aeroportit për të parë lajmet lokale në vendin tënd, një DVD ose një shfaqje të vjetër të ruajtur në kasetë. Mund edhe të ndryshosh kanalet. Veçoria më e mirë është se nuk ka nevojë për tarifa regjistrimi. Ju mund ta bëni tuajën Slingbox vetëm për 250 USD.

Keshilla praktike

KATËR KËSHILLA PËR TË BËRË TË MIRË PËR JU NJË PUNË TË KEQE

Nëse jeni si shumica e profesionistëve, juve ju është dashur të kaloni disa prova dhe gabime për të arritur një punë të përshtatshme për ju. Shumica nga ne kanë pasur të paktën një punë vërtet të keqe në jetën tonë dhe shumë mund të jenë akoma duke u ankuar për një situatë të keqe pune në këtë moment. Por, profesionistët e suksesshëm mësojnë si t'i kthejnë situatat e këqija në mundësi. Këshillat e mëposhtme mund t'ju ndihmojnë të shtrydhni limonët e karrierës që ju kanë ardhur në dorë.

1. Mendoni përtej dhomës së suaj

Shpesh një njëri me një punë të keqe nuk është i kënaqur me pozicionin dhe ndonjëherë edhe me kompaninë. Nëse problemet e punës burojnë nga konfliktet personaliteti ose çështje të veçuara nga pozicioni juaj, mos e hidhni edhe fëmijën bashk me ujin me të cilin e keni larë atë. Në vend që thjesht të heqësh dorë, këshillohet të gjesh pozicionin tënd të përshtatshëm, sugjerohet të përdorësh kohën që kalon në kompani për të kontaktuar me drejtorët ose për të gjetur një këshillatari dhe për të mësuar për departamentet e tjera me qëllimin për t'u transferuar në një pozicion më të mirë.

2. Merrni atë që ju nevojitet

Çdo punë, nuk ka rëndësi se çfarë është, ju jep diçka shumë të rëndësishme: eksperiencën. Mos u nxitoni duke e cilësuar punën si një situatë që nuk ka asgjë për t'ju ofruar. Përdorni si një gur themeli, megjithëse është një punë e keqe. Marifeti është ta shikoni këtë eksperiencë në mënyrën e duhur. Ju duhet të shikoni se çfarë aftësish po përfitonit ose çfarë ka rrotull jush për të pasuruar punën tuaj. Për shembull, ju ndoshta thjesht përgjigjeni në telefon dhe çoni porosi gjithë ditën, por kjo do të thotë se po fitoni aftësi të vlefshme komunikimi dhe organizimi. Ju do të jeni në gjendje të pasuroni kurikulin tuaj dhe të jeni më të vlefshëm për një punëdhënës potencial.

3. Mbani shënim ato që nuk ju pëlqejnë

Një nga gjërat më të mira që mund të dini kur po kërkoni një punë është ajo që nuk doni. Po, ju mund të jeni duke punuar për një drejtor shumë të pakëndshëm, por lufta do t'ju mësojë se çfarë duhet të mbani larg herën tjetër. Nëse jeni të punësuar në një kompani me praktika të diskutueshme, ju do të mësoni si ta zgjidhni më mirë punëdhënësin tuaj herën tjetër. Ose, ju mund të mësoni, gjithashtu, se cilat përkrahje pune të shmangni.

4. Përfitonit nga mundësitë që ju paraqiten në vendin e punës

Shumë kompani ofrojnë kurse trajnimi, seminare dhe mundësi të tjera zhvillimi për nëpunësit e tyre. Përfitonit nga këta përforcues të karrierës. Ju duhet të përpiqeni të merrni aftësi shtesë për të përmirësuar punën në të cilën jeni dhe punën që shpresoni të keni. Regjistrohuni në seksionet dhe kurset e trajnimit të sponsorizuara nga kompania dhe jini më të përgjegjshëm në marrjen e aftësive të reja. Përpiqeni të shtriheni në gjërat që doni të bëni dhe pëlqeni të bëni. Çelësi është të mos uleni dhe të prisni që t'ju gjejnë mundësitë por të shkoni të merrni atë që dëshironi. Ju mund të zgjidhni të shkoni në punë çdo ditë dhe të prisni për një mundësi më të mirë, ose mund të mësoni shumë nga eksperiencia.

Përgatiti faqen Erica Vangjeli

Tribuna sindikale

